

Інформаційна довідка щодо врегулювання ринку деревини*

Анотація. В інформаційній довідці наведено приклади регулювання ринку деревини в державах-членах Європейського Союзу з метою пошуку найкращої моделі для України.

Ключові слова: деревина, лісоматеріали, вироби з деревини, пиломатеріали, простежуваність деревини та виробів із деревини.

Вступ. В Україні, як і в усьому світі, наразі гостро стоїть проблема незаконної вирубки дерев і, як наслідок, знеліснення. На глобальному рівні ця проблема вирішується, зокрема, шляхом запровадження належних механізмів простежуваності деревини та виробів із неї. Так, в Європейському Союзі (далі – ЄС) питання простежуваності врегульовано Регламентом Ради (ЄС) № 2173/2005 від 20 грудня 2005 року про створення схеми ліцензування FLEGT для імпорту деревини до Європейського Співтовариства¹ (далі – Регламент № 2173/2005), що забороняє імпорт до ЄС деревної продукції з держав-партнерів, якщо на вантаж не поширюється ліцензія FLEGT, та Регламентом (ЄС) № 995/2010 Європейського Парламенту та Ради від 20 жовтня 2010 року про зобов'язання операторів, які розміщують на ринку деревину та вироби з деревини² (далі – Регламент № 995/2010).

Регламентом № 995/2010 встановлюється порядок належної перевірки законності заготівлі та ввезення деревини та виробів із неї – причому не тільки пиломатеріалів, а будь-яких виробів, включно з папером та поліграфічною продукцією. Він визначає обов'язки держав-членів, їх уповноважених органів, зокрема органів моніторингу, та операторів ринку деревини (див. Табл. 1).

Таблиця 1

Суб'єкт	Обов'язки
Держава	<ul style="list-style-type: none"> - призначити компетентний орган та повідомити інформацію про нього Європейській Комісії; - встановити санкції, зокрема ефективні та пропорційні штрафи, і повідомити про них Європейську Комісію (та про зміни до них); - надавати громадськості та Європейській Комісії не пізніше 30 квітня кожного року інформацію про застосування Регламенту протягом попереднього календарного року;
Уповноважений орган (може бути один або кілька)	<ul style="list-style-type: none"> - регулярно проводити перевірки, щоб переконатися, що моніторингові органи відповідають вимогам; - проводити перевірки операторів відповідно до переглянутого плану з використанням ризик-орієнтованого підходу; - видавати повідомлення про коригувальні дії, які має вжити оператор, а також вживати негайних тимчасових заходів, включаючи вилучення або заборону на продаж деревини та виробів із деревини;

¹ Council Regulation (EC) No 2173/2005 of 20 December 2005 on the establishment of a FLEGT licensing scheme for imports of timber into the European Community. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2005/2173/oj/eng>

² Regulation (EU) No 995/2010 of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 laying down the obligations of operators who place timber and timber products on the market. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02010R0995-20200101>

Органи моніторингу	<ul style="list-style-type: none"> - зберігати щонайменше п'ять років записи щодо всіх перевірок; - підтримувати й регулярно оцінювати систему належної перевірки та надавати операторам право на її використання; - перевіряти належне використання системи належної перевірки такими операторами; - вживати відповідних заходів у разі неналежного використання оператором системи належної перевірки, включаючи повідомлення компетентних органів у разі суттєвого або повторного порушення з боку оператора;
Оператори на ринку деревини	<ul style="list-style-type: none"> - не розміщувати на ринку незаконно заготовлену деревину або вироби з такої деревини; - впроваджувати системи належної перевірки деревини та виробів із неї; - ідентифікувати операторів або продавців, які поставили деревину та вироби з деревини та, де це можливо, продавців, яким оператор поставив деревину та вироби з деревини; - зберігати отриману інформацію протягом щонайменше п'яти років та надавати її компетентним органам у разі їх звернення.

Система належної перевірки (стаття 6 Регламенту № 995/2010) включає:

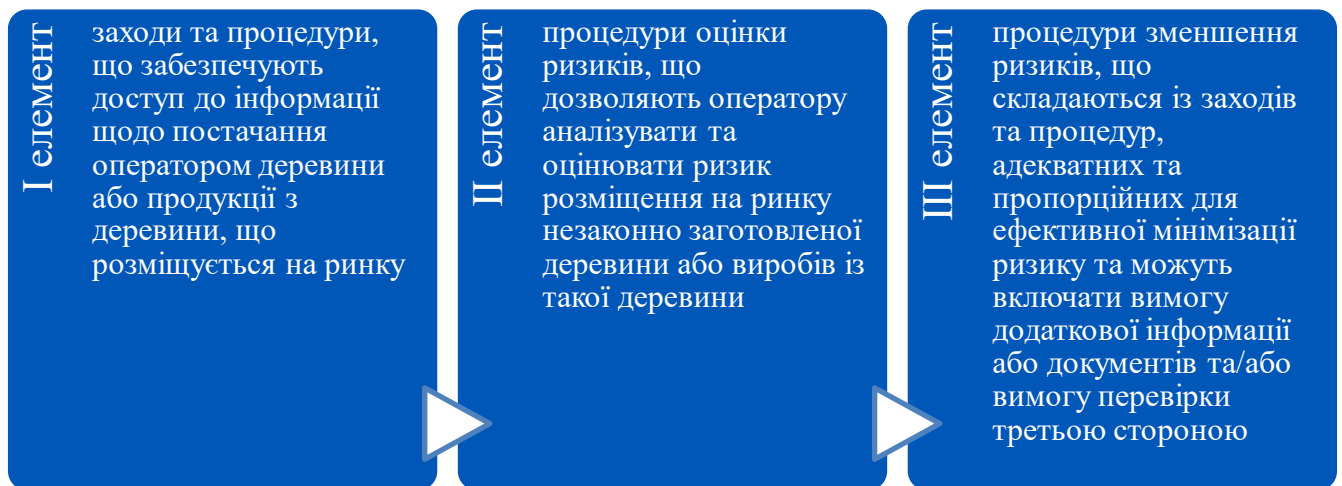

Рис. 1.

В Україні питання заготівлі деревини та її обігу врегульовано Лісовим кодексом України та Законом України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів». Останнім встановлено, зокрема, необхідність підтвердження походження експортованих лісо- та пиломатеріалів сертифікатом. Однак, законодавчими актами недостатньо врегульовано питання простежуваності деревини та прозорості відповідного ринку, зокрема і внутрішнього, яку передбачено стандартами ЄС. Із метою вирішення цього питання до Верховної Ради України було подано декілька законопроектів (реєстр. № 13227 від 29.04.2025, реєстр. № 13227-1 від 12.05.2025, реєстр. № 13227-2 від 16.05.2025 та реєстр. № 13227-3 від 16.05.2025).

У довідці наведено результати аналізу досвіду регулювання ринку деревини в Німеччині, Швеції та Фінляндії (як у трьох найбільших постачальниках деревини в ЄС)³, а також у Польщі.

Основна частина. У Німеччині федеральний Закон про охорону лісів та сприяння лісовому господарству⁴ має доволі рамковий характер, а більш детальні правила встановлено законами земель⁵.

Ліси займають більше 30 % площі Німеччини, й майже половина з них знаходиться у приватній власності. Ринок деревини являє собою біржі, підприємства та онлайн-точки продажу, які знаходяться переважно у приватній власності та конкурують між собою. Суб'єкти ринку свідомі та активні у запровадженні сталого управління лісами, сертифікації лісів (переважно у системах FSC або PEFC) та поданні законодавчих ініціатив⁶.

Незважаючи на вільний ринок деревини, норми регламентів ЄС транспоновано в національне законодавство шляхом прийняття Закону про боротьбу з торгівлею незаконно заготовленою деревиною⁷. Структура Закону наведена на Рис. 2.

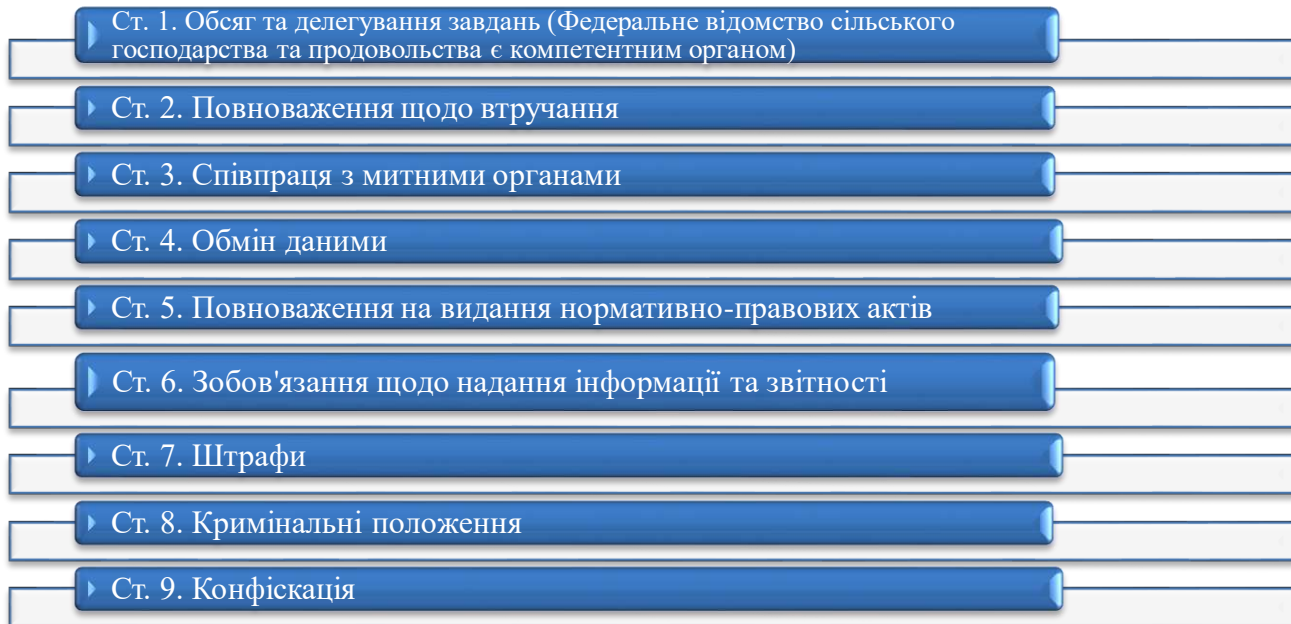

Рис. 2.

Як видно, у Німеччині за порушення вимог регламентів ЄС встановлено як адміністративну, так і кримінальну відповідальність.

³ Wood products - production and trade. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Wood_products_-_production_and_trade

⁴ Gesetz zur Erhaltung des Waldes und zur Förderung der Forstwirtschaft (Bundeswaldgesetz). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/bwaldg/BJNR010370975.html>

⁵ Die Landeswaldgesetze auf einen Blick. Website of Waldhilfe.de. URL: <https://www.waldhilfe.de/die-landeswaldgesetze/>

⁶ Neu gewählter Bundestag – Forstwirtschaft erwartet spürbaren Aufbruch und Bürokratieabbau im Waldt. Website of Deutsche Forstwirtschaftsrat. URL: <https://www.dfwr.de/pressemitteilungen/pressemitteilung-2/>

⁷ Gesetz gegen den Handel mit illegal eingeschlagenem Holz (Holzhandels-Sicherungs-Gesetz - HolzSiG). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/holzsig/>

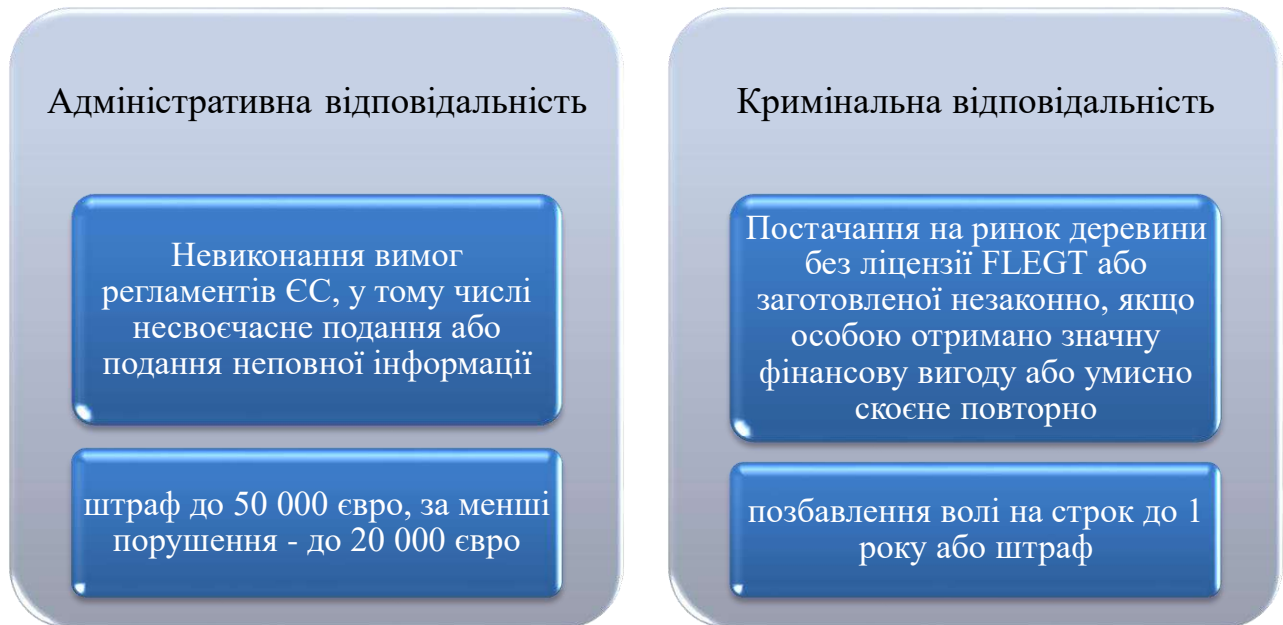

Рис. 3.

До предметів, щодо яких вчинено адміністративне або кримінальне правопорушення, а також предметів, що були використані або призначені для вчинення чи підготовки такого правопорушення, може застосовуватися конфіскація.

При федеральному Уряді діє Науково-консультативна рада з питань лісової політики⁸.

У **Швеції** близько половини лісових угідь належить більше ніж 300 тис. приватних власників, ще чверть – приватним товариствам з обмеженою відповідальністю. Решта належить державі та іншим державним і приватним власникам. Найбільшим землевласником у Швеції є державна компанія Sveaskog AB⁹, яка володіє 3,1 млн га лісових угідь, або майже 14 % лісів країни. Багато власників приватних лісів пов'язані з однією з трьох великих асоціацій власників лісів – Norra Skog, Mellanskog або Södra skogsägarna, – які співпрацюють у рамках LRF Skogsägarna на національному рівні. Загальна мета LRF Skogsägarna полягає у створенні найкращих можливих умов для вільного, прибуткового та сталого лісівництва для членів LRF та асоціацій власників лісів¹⁰.

Для заготівлі деревини в державі використовуються «продуктивні» ліси. Відповідно до Закону про лісове господарство¹¹ власник лісу обов'язково має отримати дозвіл на вирубку лісу від Шведського лісового агентства¹². Агентству також повідомляється про вирубку для відновлення площею щонайменше 0,5 га за шість тижнів, а також про вирубку деревини для цілей, відмінних від

⁸ Forests in Germany. *Website of BMEL*. URL: https://www.bmel.de/EN/topics/forests/forests-in-germany/forests-in-germany_node.html

⁹ Vårt skogsbruk. *Website of Sveaskog AB*. URL: <https://www.sveaskog.se/vart-skogsbruk/>

¹⁰ LRF Skogsägarnas uppdrag. *Website of LRF*. URL: <https://www.lrf.se/om-lrf/lrf-s-branschavdelningar/lrf-skogsagarna/>

¹¹ Skogsvårdslag (1979:429). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skogsvardslag-1979429_sfs-1979-429/

¹² Skogsvårdslagen i kortversion. *Website of Skogsstyrelsen*. URL: <https://www.skogsstyrelsen.se/lag-och-tillsyn/skogsvardslagen/>

виробництва деревини, та в інших випадках, передбачених Екологічним кодексом¹³. Положення Регламенту № 995/2010 імплементовано Законом (2014:1009) про торгівлю деревиною та виробами з деревини¹⁴. Компетентним органом, що контролює дотримання цього Регламенту та Регламенту № 2173/2005, також є Шведське лісове агентство¹⁵. Крім того, у Швеції діє Закон (2014:1005) про вимірювання деревини¹⁶, відповідно до якого всі компанії, які вимірюють деревину, повинні повідомляти про це агентство, а щорічно до 1 березня ще й подавати інформацію про свою діяльність¹⁷. Таким чином, у Шведському лісовому агентстві зосереджується вся інформація щодо обігу деревини в державі, що дозволяє йому ефективно виконувати контроль та нагляд.

Джерела отримання інформації Шведським лісовим агентством

Рис. 4.

Водночас шведське законодавство передбачає відповідальність тільки за розміщення на ринку (умисне або з необережності) незаконно заготовленої деревини або виробів із неї, а також за правопорушення, передбачені Екологічним та Кримінальним кодексами (у сфері охорони довкілля).

¹³ Miljöbalk (1998:808). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/miljobalk-1998808_sfs-1998-808/#K7

¹⁴ Lag (2014:1009) om handel med timmer och trävaror. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20141009-om-handel-med-timmer-och-travaror_sfs-2014-1009/

¹⁵ Förordning (2014:1010) om handel med timmer och trävaror. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-20141010-om-handel-med-timmer-och_sfs-2014-1010/;

Förordning (2012:30) om Flegtlicenser för import av timmer. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-201230-om-flegtlicenser-for-import_sfs-2012-30/

¹⁶ Lag (2014:1005) om virkesmätning. URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20141005-om-virkesmatning_sfs-2014-1005/

¹⁷ Virkesmätning. Website of Skogsstyrelsen. URL: <https://www.skogsstyrelsen.se/lag-och-tillsyn/virkesmatning/>

Фінське законодавство щодо ринку деревини подібне до шведського та включає Закон про лісове господарство¹⁸ (далі – Закон про ліси), Закон про вимірювання деревини¹⁹ та Закон про розміщення на ринку деревини та виробів із деревини²⁰. На відміну від Швеції, Фінляндія окремим Законом імплементувала вимоги Регламенту № 2173/2005²¹.

Суттєво відрізняється й фінська система нагляду (контролю) за обігом деревини (Рис. 5):

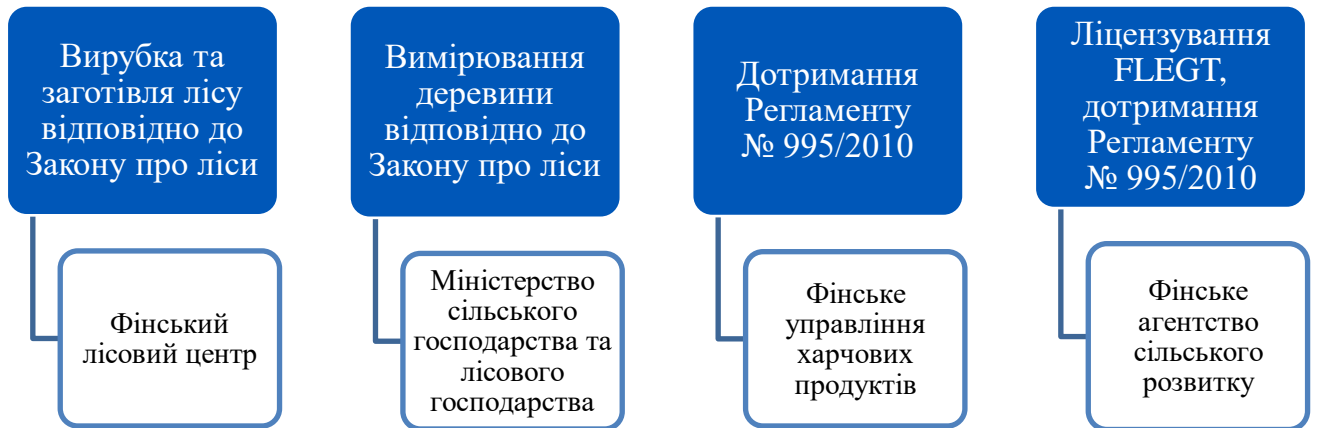

Рис. 5.

У Фінляндії ліси здебільшого перебувають у приватній власності: 60 % безпосередньо у приватній власності; 9 % – у власності компаній. 26 % лісів належать державі, а решта – ліси парафій, фондів і муніципалітетів. Постачання промислової деревини значною мірою залежить від приватних лісів, оскільки 80 % деревини, що використовується промисловістю, надходить від власників приватних лісів. У деревообробній промисловості більшість суб'єктів входять до Асоціації деревообробної промисловості Фінляндії (більше ніж 500 компаній, а також асоціації виробників)²². Асоціація зазначає, що впровадження Регламенту № 995/2010 мало незначний вплив на моніторинг походження деревини, виробленої у Фінляндії, оскільки походження фінської деревини завжди відомо та є ключовою частиною нагляду за дотриманням Закону про ліси. Законом передбачено, що повідомлення про використання лісу подається до Фінського лісового центру не пізніше, ніж за 10 днів до початку рубки.

Як бачимо, в усіх розглянутих державах ліси знаходяться переважно у приватній власності, а ринок деревини функціонує вільно. А втім, усі три держави забезпечують належну систему простежуваності деревини та виробів із неї за рахунок контролю на всіх етапах виробництва – від вирубки лісу до готових виробів.

В Україні ж 76 % лісів належать державі²³, через що видається цікавим досвід Польщі, в якій ліси також знаходяться переважно в державній власності.

¹⁸ Metsälaki. URL: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1996/1093>

¹⁹ Laki puutavaran mittauksesta. URL: <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/2013/414>

²⁰ Laki puutavaran ja puutuotteiden markkinoille saattamisesta. URL: <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/2013/897>

²¹ Laki FLEGT-lupajärjestelmästä. URL: <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2014/1425>

²² Puutuoteteollisuus. Website of Puutuoteteollisuus ry. URL: <https://puutuoteteollisuus.fi/puutuoteteollisuus>

²³ Загальна характеристика лісів України. Вебсайт Державного агентства лісових ресурсів України. URL: <https://forest.gov.ua/agentstvo/polozhennya-pro-derzhlisagentstvo>

У Польщі 90 % лісів належать державі в особі Державного казначейства. Близько 88 % деревини, отриманої з державних лісів, надходить підприємцям, решта 12 % призначена для індивідуальних одержувачів. Власники інших лісів визначають частку їх розподілу самостійно.

Стаття 14а Закону про ліси²⁴ передбачає, що вся заготовлена в лісах деревина підлягає маркуванню. Обов'язок такого маркування покладається на власників лісів. Деревину, отриману в лісах, що не належать Державному казначейству, характеризує староста, який видає власнику лісу документ, що підтверджує законність видобутку деревини. Міністр навколишнього середовища визначає постановою детальні правила маркування деревини, зразки пристроїв для маркування та правила їх використання, а також зразок документа, що підтверджує законність заготівлі деревини.

Принципи продажу деревини визначаються наказом Генерального директора Державних лісів²⁵. Портал лісів і деревини (PL-D) дозволяє купувати деревину тим, хто раніше купував її в державних лісах і має історію покупок. Продажі на порталі відбуваються визначену кількість разів на рік. Аукціонні продажі відбуваються в застосунку e-drewno на системних та звичайних аукціонах. Доступ до цієї форми продажу мають усі підприємці. Системні продажі відбуваються певну кількість разів на рік, тоді як продажі на звичайних аукціонах відбуваються на постійній основі.

До Закону про ліси імплементовано вимоги регламентів ЄС. Так, за імпорт до Польщі деревини, на яку не поширюється ліцензія FLEGT, встановлено адміністративний штраф у розмірі подвійної митної вартості цієї продукції. Адміністративний штраф за імпорт до Польщі деревної продукції, на яку не поширюється ліцензія FLEGT, накладається відповідним керівником митної та податкової служби за порушення вимог Регламенту № 995/2010. Розмір штрафу має враховувати вид та обсяг порушення, включаючи його вплив на навколишнє середовище, вартість деревини або продукції з неї, попередню діяльність суб'єкта господарювання та наслідки порушення. Якщо обставини справи й докази свідчать про те, що порушення сталося внаслідок подій або обставин, яким суб'єкт не міг запобігти, компетентний орган утримується від накладення адміністративного штрафу та припиняє провадження. Штраф не може бути накладено, якщо з дня порушення минуло три роки.

Висновки. У державах-членах ЄС, які забезпечують найбільші обсяги реалізації деревини, створено системи простежуваності виробленої деревини, починаючи з етапу вирубки лісів. Зважаючи на те, що більшість лісів знаходиться у приватній власності, ринок деревини функціонує вільно із сильною конкуренцією. Водночас власники лісів забезпечують їх постійне відтворення, яке, своєю чергою, надає сталий прибуток від лісозаготівлі, та активно взаємодіють із державою щодо унормування регулювання лісового господарства.

²⁴ Ustawa o lasach. URL: <https://lexlege.pl/ustawa-o-lasach/>

²⁵ Zasady sprzedaży drewna. URL: https://drewno.zilp.lasy.gov.pl/drewno/zarzadzenie_nr_97_dglp_z_dnia_12_pazdziernika_2023_r._ws_zasad_sprzedazy_drewna_w_pgl_lp_na_lata_2024_2026.pdf

У законодавство всіх проаналізованих вище держав імплементовано вимоги регламентів ЄС № 2173/2005 та № 995/2010: визначено компетентний орган та вимоги щодо його звітності; встановлено санкції за порушення вимог регламентів. Ефективність контролю досягається через широкі повноваження компетентних органів та обмін інформацією з іншими державними органами.

У Польщі, де більшість лісів перебуває у державній власності, ринок деревини регулюється державою. Державне підприємство, яке виробляє основний обсяг деревини, реалізує її через інструменти: Портал лісів і деревини (PL-D); системні та постійні аукціони в спеціальному застосунку e-drewno.

Що стосується регулювання ринку деревини в Україні, пропонуємо звернути увагу на такі аспекти. План для Ukraine Facility передбачає виконання завдання (зобов'язання) щодо прийняття закону України, яким буде врегульовано питання підтвердження походження деревини та інших товарів, незаконне вироблення яких може призвести до знеліснення та деградації лісів. Водночас Законом України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» хоча і встановлено необхідність підтвердження походження експортованих лісо- та пиломатеріалів сертифікатом, однак його вимоги не охоплюють більшість продукції, що передбачена Регламентом № 995/2010, та вимог до системи належної перевірки.

У разі прийняття будь-якого законопроекту з тих, що перебувають на розгляді Верховної Ради України, предмет названого Закону України та майбутнього закону фактично співпадуть. За таких умов видається необхідним перенесення окремих норм Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» в текст майбутнього закону з одночасним визнанням Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» таким, що втратив чинність. З огляду на те, що більшість лісів в Україні є державними, викликає сумнів доцільність продажу деревини на біржових торгах – відповідні аукціони можуть бути організовані через системи, подібні до системи електронних публічних закупівель. Відповідна ідея міститься у законопроекті реєстр. № 13227-2 від 16.05.2025, який, однак, не передбачає завершених механізмів її реалізації. Зважаючи на необхідність врахування обсягів деревини, проданої фізичним особам для задоволення соціально-побутових потреб, для таких продажів можуть бути використані електронні інструменти типу «Дії».

Загалом національне законодавство у сфері простежуваності деревини потребує комплексного підходу, особливо зважаючи на євроінтеграційні прагнення України. Нагадаємо, що в 2024 році набрав чинності Регламент (ЄС) 2023/1115 Європейського Парламенту та Ради від 31 травня 2023 року про постачання на ринки Союзу та експорт із Союзу певних товарів і продуктів, пов'язаних із вирубкою та деградацією лісів, та про скасування Регламенту (ЄС)

№ 995/2010²⁶, який встановлює також правила простежуваності продуктів, вироблення яких не призводить до знеліснення (окремі норми Регламенту застосовуються з 30 грудня 2025 року, а для мікро- та малих підприємств – з 30 червня 2026 року).

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.

---

²⁶ Regulation (EU) 2023/1115 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on the making available on the Union market and the export from the Union of certain commodities and products associated with deforestation and forest degradation and repealing Regulation (EU) No 995/2010. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02023R1115-20241226>